

## MIHMÂN-NÂME-İ BUHÂRÂ VE ŞİBAN HAN'IN BİLİNMEYEN ÜÇ ŞİİRİ

Yakup KARASOY\*

### ÖZET

*Rûzbihân b. Fazlillâh el-Huncî el-İsfahânî'nin Mihmân-nâme-i Buhârâ adlı eseri, Şiban Han'ın 1508-1509 yıllarında başından geçen olayları anlatmaktadır. Eserde Özbek tarihi ile ilgili çok önemli bilgiler bulunmakta, birçok Farsça manzume ve beytin yanı sıra Şiban Han'a ait bir kaside ve iki de gazel yer almaktadır.*

### ANAHTAR KELİMELER

*Şiban Han, Rûzbihân, Mihmân-nâme-i Buhârâ, şiir.*

### МИХМАН – НАМЕ – ЙИ БУХАРА И ТРИ НЕИЗВЕСТНЫХ СТИХОТВОРЕНИЯ ШИБАН ХАНА

### РЕЗЮМЕ

*В произведении Rûzbihân b. Fazlillâh el-Huncî el-İsfahânî Михман – Наме – Йи Бухара рассказываются события произошедшие в 1508-1509 годах с ханом Шибаном. В произведении имеются очень важные сведения из истории узбеков. В произведении имеются стихотворения, двустишия- бейты, а также ода и два стихотворения – газели принадлежавшие хану Шибану.*

### КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

*Шибан Хан, Рюзбихан, Михман-наме-и Вухара, стихотворение.*

İranlı Şâfiî âlimi ve tarihçi Ebu'l-Hayr Emînüddin Fazlullâh b. Rûzbihân b. Fazlillâh el-Huncî el-İsfahânî, Kur'an ve Arapça öğrenimini tamamladıktan sonra hacca gider. 877'de (1473) hac yolculuğu için Bağdat'ta bulunduğu sırada bir vesile ile on yedi yaşında olduğunu söyler. Bu durumda 860/1456 yılında doğmuş

---

\* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

olmalıdır. Dönüşünde bir müddet Memlûk Sultanı Kayıtbay (1468-1495)'in sarayında kalır. 892/1487'de gittiği Tebriz'de Akkoyunlu sarayını ziyareti sırasında Sultan Yakub Bey (?-1490)'e biat ettiğini bildirir. Bu tarihten itibaren sarayda oturur ve hükümdarın çeşitli seferlerine atılarak Akkoyunlular'ın tarihini yazmağa başlar. Yakub Bey'in ölümünden sonra bir süre oğlu Baysungur(?-1492)'un hizmetinde çalışır. Akkoyunlu şehzadeleri arasında taht kavgaları başlayınca Azerbaycan'dan ayrılır. Şia âlimlerinden İbnü'l-Mutahhar el-Hillî'nin Nehcü'l-ḥaḳ ve keşfü's-şıdḳ adlı eserine yazdığı reddiye Şiîler'le Sünnîler arasında gerginliğe yol açar. Bunun üzerine Sultan Hüseyin Baykara(1438-1507)'nin sarayına sığınır. Şiban Han'ın Horasan'ı almasıyla onun sarayına girer. Şiban Han(1451-1510)'ın 1510'da Şah İsmail (1487-1524) ile yaptığı savaşta öldürülmesinden sonra Buhârâ'ya yerleşir. Ömrünün sonuna kadar Ubeydullah Han(?-1538)'in sarayında kalan Huncî, 13 Nisan 1521'de Buhârâ'da vefat etmiştir. Bu büyük âlimin:

- 1) Târîh-i Âlem-ârây-i Eminî,
- 2) Bedü'z-zamân fi kıssati Hay b. Yakzân,
- 3) İbtâlü nehci'l-bâtıl ve ihmâlü keşfi'l- âtil,
- 4) Şerh-i Vesâyâ-yi Abdülhâlik-ı Gucdüvânî,
- 5) Sülûkü'l-mülûk,
- 6) Hidâyetü't-Tasdîk,
- 7) Mihmân-nâme-i Buhârâ

adlı eserleri vardır. <sup>1</sup> Biz bu çalışmamızda Mihmân-nâme-i Buhârâ'yı ve bu eserde Şiban Han'a ait olan üç manzumeyi değerlendirmeye çalışacağız.

Mihmân-nâme-i Buhârâ, Şiban Han'ın İran'da Sünnîliği hâkim kılmasını teşvik etmek amacıyla yazılmıştır. Eserde Şiban Han'ın çeşitli savaşları anlatılır. 914/ Temmuz 1508'de Buhârâ'da yazılmağa başlanan eser, 915/ 8 Eylül 1509'da Herat'ta tamamlanmıştır.

<sup>1</sup> Geniş bilgi için bkz. TDV İslâm Ansk. c.18, İst. 1988, s.374; Derya ÖRS, Fazlullah b. Ruzbihan-i Huncî ve Tarih-i Âlem-aray-i Eminî'si, Ankara Ün. Sosyal Bilimler Enst., Basılmamış Doktora Tezi.

Rûzbihân, eserinin adını önce Sefer-nâme-i Buhârâ koymuş; sonra Şiban Han'ın emri ile Kitâb-ı Mihmân-nâme-i Buhârâ olarak değiştirmiştir.

Rûzbihân'ın eseri bize zamanın tarihçilerinin çalışmalarında gözden kaçmış olan birçok bilgiyi sağlamaktadır. Elli dört bölümden oluşan eserin otuz sekiz bölümü Muhammed Şiban Han ile ilgilidir. Bu bölümlerde onun geçmişi, fetihleri, hâkimiyetindeki toprakları, Kazaklara karşı seferleri, Semerkant'a dönüşü ve Meşhed ile Tus ziyaretleri detaylı olarak anlatılır. Eserde Kağan tarafından, sefer sırasında divânda yapılmış olan tartışmaların kayıtları da yer almaktadır. Bu kayıtlar; uzun süre en az Özbekler kadar inançlı Müslümanlar olarak yaşamış Kazaklara karşı yapılmış olan Kutsal Savaş, Sünnîlerin Şiîlere karşı tavrı, süregelen savaşlar sebebiyle zarar görmüş olan tarımın ıslahı, çeşitli sebeplerden dolayı sahiplerini yitirmiş olan mülklerin miras problemleri, vakıf malı yürütmekle ilgili hükümlerin tanıtılması, medreselerin normal işlevleri ve bu türden acil siyasî problemlerle ilgilidir. Bunlar on üç bölümde ele alınır. Diğer bölümlerde Türkistan'ın coğrafi yapısının, halkının günlük yaşamının, geleneklerinin, dinî ve din dışı eserlerinin toplu şekilde verilmesiyle eser, daha da ilgi çekici bir hale getirilmiştir.

Türk tarihinin önde gelen yadigârlarından olan bu eserin müellif nüshası, Taşkent'te Özbekistan Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesi'nde 1414 numarada kayıtlıdır. Nüsha, 15x25 cm ebadındadır. 135 varaktan oluşmakta ve varaklardaki satır sayısı 18-28 arasında değişmektedir. Metnin kaybolan bölümleri İstanbul'daki kopyası kullanılarak tamamlanmıştır. İstanbul nüshası Süleymaniye (Nuruosmaniye) Kütüphanesi'nde 3431 numarada kayıtlıdır. 153 varaktan oluşan nüshanın mensur olan sayfaları 19 satırdan oluşur. Manzum olan kısımlardaki satır sayıları değişmektedir. Bu eser için Fuat Köprülü İslâm Ansiklopedisi'ndeki "Çağatay Edebiyatı" maddesinde "Şeybânî Han devrinin askerî hâdiseleri ve bilhassa göçebe Kazak-Özbeklere karşı seferlerini öğrenmek için, emsâlsiz bir kaynak olduğu halde ilim âlemince meçhul kalmış olan bu eser, o

devrin kültür tarihini ve Şeybânî Han psikolojisini öğrenmek hususunda mükemmel bir vasıta'dır.<sup>2</sup> demektir. Eser bugüne kadar İran'da<sup>3</sup>, Almanya'da<sup>4</sup> ve Rusya'da<sup>5</sup> yayınlanarak bilim âleminin hizmetine sunulmuştur. İncelediğimiz eseri ilk defa İran'da yayımlayan M. Sütûde'nin çalışması âyet, hadis, Farsça, Arapça ve Türkçe şiirlerin geçtiği yerler, lugat ve ıstılahat, kitap ve risale, şahıs, lakap ve unvan, mezhep, boy, bölge ve hanedan isimlerini içerdiği için oldukça önemlidir. Buraya hepsinin ismini alamadığımız İmâm Şâfiî, Muhiddin-i Arabî gibi İslâm büyükleri ve Sâdî, Firdevsî, Mevlânâ Celâleddin, Hâfız, Attâr, Ömer Hayyâm, Sultan Hüseyin Baykara, Cengiz Han, Ebulhayr Han, Ebu Sâid Mirza, Hoca Ahmed-i Yesevî, Emir Timur, Bâbü, Şah Budak Sultan gibi şahsiyetlerin isimlerinin varlığı; bunlardan alınan hikâye ve şiir örnekleri eserin önemini daha da arttırmaktadır. Eser Rusça'ya 59 bölüm olarak tercüme edilmiştir. Rusça tercümede eser tam olarak çevrilmemiş, bazı bölümler kısaltılarak birer ikişer cümle ile özetlenmiştir. İndekste özel adlar, yer adları ve etnik isimlere de (Özbek, Çağatay, Türkistan, Karakalpaki, Moğol) yer verilmiştir. Bu çalışmaya Taşkent nüshasının tıpkıbasımı da eklenmiş bulunmaktadır. Mihmân-nâme-i Buhârâ'yı Almanca olarak yayımlayan Ursula Ott ise eserin M. Sütûde tarafından yapılan Farsça yayınına esas almıştır. Bu çalışmanın başında tarihî bilgiler, o döneme genel bir bakış ve Rûzbihân'ın biyografisi verilmiştir. Çalışmanın sonuna geniş bir bibliyografya eklenmiş; ayrıca şahıs, olaylar, eserler ve yazar adları dizini ile metinde geçen âyet ve hadislerin listeleri de verilmiştir. 54 bölüm olarak Almanca'ya tercüme edilen çalışmanın önsözünde U. Ott, eserdeki şiirler özellikle de Şiban Han'ın şiirleri, Türk edebiyatı alanına girdiği için üzerinde durulmadığını belirtmiştir.

<sup>2</sup> Fuad Köprülü, "Çağatay Edebiyatı" md., İA, c.3, s.310.

<sup>3</sup> M. Sütûde; Mihmân-nâme-i Buhârâ (Tarih-i Pâdişâh-ı Muhammed Şibânî), Tahran H1341/M1962.

<sup>4</sup> Ursula Ott: Transoxianen und Turkestan zu Beginn des 16. Jahrhunderts, Das Mihmân-nâmâ-yi Buhârâ des Fadlallah b. Rûzbihân Hungî, Übersetzung und Kommentar, Freiburg 1974.

<sup>5</sup> Fazlallah ibn Ruzbihân İsfahânî, Mihmân-nâme-yi Buhârâ (Zapiski Buharskogo Gostya), Çeviri, Önsöz ve Açıklamalar: R.P. Celilova, Redaktör: A.K. Arentza, Moskova 1976.

O dönemde hükümdarlar saraylarında, yanlarında bilim adamlarını bulundurmaktan büyük şeref duyarlardı. Yine o dönemdeki hükümdarlar, günlük tutar gibi savaşlarını, toplantılarını kaleme almış veya aldırılmışlardır. Babür'ün Hâtırat'ı bu konuda iyi bir örnektir. Şiban Han da şairleri, bilim adamlarını koruyan bir mizaca sahipti.<sup>6</sup> Uygun zamanlarda ilâhiyat, hukuk, felsefe ve edebiyat konularında toplantılar düzenler ve kendisi de faal bir şekilde tartışmalara katılırdı. Kudretli bir şair olan Şiban Han'ın, Rûzbihân tarafından tutulan notları arasında üç Türkçe şiiri yer almaktadır. Buradaki Türkçe şiirlerin şimdiye kadar hiçbir yayında transkripsiyonlu metni verilmemiştir. Celilova, şiirlerden sadece ikinci şiiri Rusça'ya tercüme etmiş, M. Sütûde ise şiirlerin tamamını Arap harfleriyle vermiştir. Ursula Ott ise manzum parçalar üzerinde durmamıştır. Biz burada Şiban Han'ın Dîvânı'nda<sup>7</sup> ve Bahru'l-Hüdâ<sup>8</sup> adlı mesnevîsinde yer almayan üç manzumesinin transkripsiyonlu metnini ve bu manzumelerle ilgili ayrıntılı bilgileri vermeğe çalışacağız. Mihmân-nâme-i Buhârâ'nın Taşkent nüshasının 101b/22. satırında, Süleymaniye nüshasının 99a/15. satırında bu üç manzumeden başka Türkçe bir beyit için biraz boşluk bırakıldığı görülür. Boş bırakılan yere yazılması gereken beyit, Şiban Han'a aittir. Şiban Han, zaferlerini anlatan bölümün başına bu beytin yazılmasını ve diğer Türk illerine gönderilmesini istemiştir. Burada Rûzbihân'ın, zafer haberini yazarken beyit elinde bulunmadığından, daha sonra eklemek amacıyla o kısmı boş bırakmış olduğu anlaşılmaktadır.

Aşağıda verdiğimiz şiirlerin sol tarafındaki numaralardan birincisi Taşkent nüshasının, ikincisi de Süleymaniye (Nuruosmaniye) nüshasının varak ve satır numaralarını göstermektedir.

---

<sup>6</sup> Yakup Karasoy; Şiban Han Dîvânı, TDK Yay., Ankara 1998, s.28.

<sup>7</sup> Yakup Karasoy; age.

<sup>8</sup> Kemal Eraslan; "Şiban Han'ın 'Bahru'l-Hüdâ' Adlı Eseri, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl: XXVIII/ 1-2, Ankara 1992, s. 103-177.

### 1. Manzume

Rûzbihân'ın 250 beyitten fazla olduğunu belirttiği ve eserine yalnızca aşağıdaki yedi beytini aldığı kaside, beyit beyit Farsça'ya tercüme edilmiştir. Her beytin de ayrı ayrı şerh edildiği görülmektedir. Eserde belirtildiğine göre, Şiban Han, Gudivan'da buldukları bir sırada, o bölgenin ulemâ ve şeyhlerinin hazır olduğu bir mecliste, sûfler ve zâhidlerden söz açıldığında 'Ebcediyye Kasidesi'nden birkaç beyit okur ve meclistikilerle şerhini yapar. Kasidedeki tasavvufî ıstılahlar ve rumuzlar hakkında değerlendirmelerde bulunulur.<sup>9</sup> Bu yedi beyit şöyledir:

v--- / v--- / v--

34a/8	26a/12	kıyâs birle nazâr kııl ol atañğa ne terkîb kııldı anıñ şûratında
35b/9	27a/18	bileyin dir iseñ ebced oquğıl munıñ ma <sup>c</sup> nîsidür müşkil mu <sup>c</sup> ammâ
36a/1	27b/9	elif dik toğrı bol her işde <sup>c</sup> âkııl anıñ üçün boluptur ħarf-i yektâ
36b/11	28a/12	bu ma <sup>c</sup> nî boldı Ħağdın asru <sup>10</sup> müşkil <sup>c</sup> anâşır boldılar ecdâd u âbâ
37a/11	28b/9	işâret kılayın bu ħarf-i ebced işâret ma <sup>c</sup> nîsin bilgüçi kıayda
37a/20	28b/14	tağı hem törtdür ħarf-i Muħammed burundındur uşal babağa baba
37b/17	29a/9	ne müşkil ma <sup>c</sup> nîğa tüşti Şibânî Îlâhî kııl kerem(ü) tevfiķ aña

<sup>9</sup> Mihmân-nâme-i Buhârâ, Süleymaniye Ktp., 3431, 25a/18-29a/19 arası.

<sup>10</sup> Süleymaniye nüshasında: اسره

## 2. Manzume

Rûzbihân, eserinde Şibân Han'ın aşağıdaki gazeli nerede ve ne şekilde söylediği konusunda şu bilgileri verir: “O yüce zat, bütün heybet ve debdebesiyle Buhârâ namazgâhına gelerek namazı edâ ettikten sonra kög, nakkâre ve diğer zafer coşkularıyla Çihâr-bağ'a indiler. Burada bütün devlet erkânı, herkes kendi makam ve rütbesine göre yerlerini alarak, o yüce zatın huzuru ile şereflendiler. Yenilip içilerek herkes muradınca bir gün yaşadı. İran ve Turan âlim ve fâzılları rütbesine göre ihsan ve ikrama, izzet ve şerefe nâil oldular. Bu mecliste ben fakir ve hakire özel bir itibar gösterdiler. Ben fakir tevâzu gereği en arka safta olduğumdan, o hazretin ayrılışından önce valide hazretlerini ziyaret etmiştim. Yüce hazret bana ön safta yer verdi ve böyle bir meclise almakla şereflendirdi. Konuşmalarında hep beni muhatap aldılar. Bu kitapta onunla aramızda geçen mevzûlara ve konuşmalara da yer verilecektir. Bu konuşmalardan sonra ‘Bugün artık bayramdır. Bayram neşesini tatmak gerekir. Sûfî ve zâhidlerin hikâyelerini bırakalım. Her milletin bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımız.’ dedi. Sonra buyurdular ki ‘Bu sabah güzel bir gazel yazdım. Bu gazelde Mevlânâ Efendimizi anmış bulunuyoruz.’ Bundan sonra yüce emir çıktı ki, bu yüce meclisteki okuyucular güzel sesleriyle bu gazeli okusunlar. Bu gazel o bayramın haşmet ve azametini dile getirmektedir. Gazelin mahlas beyti ise o yüce zatın kulluk ve tevâzûda ne kadar eşsiz bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir. İnsanlar bunu anlasınlar ve yararlınsınlar diye bu gazeli buraya alıyorum:

--v / v--- / --v / v---

282/L.5a-10 86b/14 körüñ barı sulţanlar  ıyd-ı kıy metni  
min niçege tartayın ay şeyh riy zetni

11 15 ay H  ce-i Mevl n <sup>11</sup> tiñle bu ne ğavġ dur  
bu ravza-i devlett r  al  ıyd-ı sa adetni

<sup>11</sup> H  ce-i Mevl n , Ruzbihan'ın l kabıdır.

- 12 16 bu ʿıyd-ı saʿadetde kildi barı sulţānlar  
cām-ı mey-i ʿişret tut ur ʿabl-ı beşāretni
- 13 17 kördüñ tîr ü ʿıyd ayını táb-ı tîr ü lâğar<sup>12</sup>  
zâhid bile <sup>13</sup> şūfîğa kıldı bu işāretni
- 14 18 ʿayb-ı mey ü menʿ-ı ney şūfî saña ʿādetdür  
mey içgil ü insān bol ʿoy şūfî bu ʿādetni
- 15 19 tesbîḥ ü ridā sinde ay şeyḥ ʿalāmetdür  
tut cām-ı mey-i şāfî ʿoyğıl bu ʿalāmetni
- 6 87a/1 ʿad ʿāmetiñ ey muḳrî Şibānî(ni) hîç yaḳmas  
ay sākî-i gül-çehre körset ʿad ü ʿāmetni
- 17 2 Ḥaḳ birdi ser-efrāzî Şibānîğa kim tün kün  
baş üzre ʿoyuptur<sup>14</sup> ol bu tāk-ı ʿibādetni<sup>15</sup>

<sup>12</sup> Bu beyitte bizim “tîr: güz mevsimi; táb-ı tîr ü lâğar: gençlik ve ihtiyarlığın gücü” şeklinde okuduğumuz kelimeleri R.P.Celilova beyti transkribe etmeden Rusça’ya şöyle tercüme eder: Ты видел нас в праздничный месяц, Мы лишились сил и исхудали. Это указание он сделал аскету и суфию. “Sen bizi bayram ayında gördün. Biz gücümüzü kaybetmiş ve zayıflamıştık. Bu işareti zâhid ve sūfiye vermiştir (yapmıştır)”. R.P. Celilova, age., s.115. Bu beyit, eserin İran baskısında şöyledir (s.197):

زاهد بيله صوفى غه قيلدى بو اشارت نى

كوردونك بنرو عيد ايبى بى تاب بنرو لاغر [كذا]

Süleymaniye nüshasında bu beyit şu şekildedir:

كوردونك بنرو عيد ايبى بى تاب بنرو لاغر | زاهد بيله صوفى غه قيلدى بو اشارت نى

Taşkent nüshasında bu beyit şöyledir:

كوردونك بنرو عيد ايبى بى تاب بنرو لاغر | زاهد بيله صوفى غه قيلدى بو اشارت نى

<sup>13</sup> Taşkent nüshasında: «\* 2»

<sup>14</sup> Süleymaniye nüshasında: اوزه تويوب تر

<sup>15</sup> 85b/18-86b/14 arası.



### 3. Manzume

Bu şiir bir gazel olup, İmâm Alî bin Mûsâ'ya ithaf edilmiştir. Meşhed'de akşam vakti Kur'an meclisi toplanır. Güzel sesli hâfızlar Kur'an okurlar. Daha sonra Hz. Ali'nin soyundan olan ve Abbas Memun'un veliaht tayin ettiği, sonra bir suikaste öldürülen İmam Rıza'nın türbesi ziyaret edilir. Yine Kur'an okunduktan sonra Rûzbihân'ın da hazır bulunduğu grup, Meşhed sahrasına doğru yola çıkar. Burada Şiban Han irticalen bu gazeli söyler. Yine sarayın güzel sesli hâfızı Mevlânâ Hâfız Hacı, latîf ve akıcı bir şekilde bu gazeli çevresindekilere okur.

Rûzbihân, bu gazelin nerede ve ne şekilde söylendiğini şöyle anlatır: "Han hazretleri buyurdu ki, mezarı başında hâfızların Kur'an okudukları evliyadan büyük bir zat rüya âleminde onlara demiş ki 'Ölünün arkasından okumak ezâ ve cezaya sebep olmaktadır. Bundan sonra hâfızlar mezar kubbesinin dışında okusunlar. Böylesi âdâba daha uygundur.' Bidayette de mezar başlarında okumak yoktu. Bundan sonra ben fakir ve hakir o yüce hazretten talep ettim ki, 'Buyurmuş olduğunuz o parlak gazeliniz Meşhed'de bulunduğunuz bir sırada yazılmıştır ve mazmunu da İmam hazretlerinin kabri başındaki ziyaret, dua ve niyazla ve onun menkıbeleri ile ilgilidir.' Okumalarını diledim. Allah'ın halifesi olan o yüce zat, son derece tevâzû göstererek İmam hazretlerinin şanına lâıyk değildir, diye okumak istemediler. Fakat gördüler ki orada bulunan dostlar dinlemeyi çok istiyorlar ve ilgi duyuyorlar. Yüce zat okunmasına müsâade buyurdu ve hâfızların medâr-ı iftihar, Kur'an bağının bülbülü, Hakanın şiirlerini terennüm eden Mevlânâ Hâfız Hacı o gazeli hazin ve hüzünlendirici bir biçimde okudu. İşte o gazel şöyledir:

--v- / --v- / --v- / --v-

308/6 147a/5 burça<sup>c</sup> kötergil ay şabâ ol yüzi gülgün-nâk ara  
körse miniñ kanlık yaşım efsân kılayın hâk ara

8 6 ol tîğ-i hicrân derdidin ölmek tirilmek dem-be-dem  
hicrân hayâli kim kilür ol cân imiş gâm-nâk ara

- 10 7 kıoyşam<sup>16</sup> başım bu āsitān tōksem besī eşk-i revān  
ölsem ğamım yoğ ol zamān āsitān-ı pāk ara
- 12 8 çün ıavf kıılsam ey Ğudā sulıān °Alī Mūsī Rızā  
seyrimni aytay ol zamān ol kāmēt-i çālāk ara
- 14 9 bu kūy-ı Kā<sup>c</sup>be şubı-ı tāb ol nūr-ı pāk-i āfitāb  
imdi yitişdim bu şavāb şu<sup>c</sup>le uray eflāk ara
- 16 10 sulıān-sin ü min bir gedā ğıdmetiñni<sup>17</sup> kıılsam edā  
luıf eylegil ay pādişā kııl terbiyet bī-bāk ara
- 18 11 cism-i za<sup>c</sup>ıfım örtenür çün üstüh<sup>v</sup>ān boldı otun  
köyse Şibānī yoğ °aceb ay dostlar ğāşāk ara
- 20 12 tārığ-i a<sup>c</sup>zam zı bolur sırrını hem ıā-ha bilür  
köñlümni<sup>18</sup> uşbu şād kıılır kıoydum munı idrāk ara<sup>19</sup>

Son beyitteki tarihin çözümü şöyledir:

(ظ = 900) + (ط = 9) + (آ = 1) + (° = 5) = 915. Hicrî 915 = Milâdî 1509.

1509, Mihmân-nâme-i Buhârâ'nın tamamlandığı yıldır. Şiban Han 2 Aralık 1510'da Merv yakınlarındaki Murgab'da öldüğüne göre, 1509 yılında yazılan bu şiir, muhtemelen Şiban Han'ın son şiirlerinden biri olmalıdır.

Sonuç olarak; Rûzbihân'ın Mihmân-nâme-i Buhârâ adlı eseri, Türk tarihi, özellikle de Özbek tarihinin başlangıç dönemi ile ilgili önemli bilgiler içermektedir. Özbeklerin bu büyük şair hükümdarının hayatının kısa, fakat önemli bir bölümünü anla7tan bu eserin şimdiye kadar Türk dünyasında, özellikle Türkiye'de, Türkçeye çevrilerek bilim âleminin hizmetine sunulmamış olması Türk kültürü ve Türk siyasî tarihi açısından büyük bir eksikliktir. Fuat Köprülü'nün de yıllar önce belirttiği gibi, bu eksikliğin bir an önce giderilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

<sup>16</sup> Süleymaniye nüshasında: تويسام

<sup>17</sup> Süleymaniye nüshasında: خدمتدنگی

<sup>18</sup> Süleymaniye nüshasında: كانكلومنى

<sup>19</sup> Süleymaniye nüshasında 146b/8 – 147a/4.